

SPORT JA KESKVALITSUS

**Margus Allikmaa,
kultuuriminister**

Austatud olümpiakomitee president, head inimesed, kes te peate sporti ja eluterveid eluviise oma südameasjaks!

Ma tahaksin alustada oma sõnavõttu sellest, et tänada ja tunnustada veel kord kõiki neid sportlasi ja treenereid, kes on kahe kongressi vahelisel ajal toonud Eesti riigile au ja kuulsust, tuntuust ja tunnustust. Teie, kes te olete võitnud olümpiamedaleid, autasusid maailmameistrivõistlustelt või mõnelt vähem tähtsalt võistluselt, olete tõestanud, et ka väike rahvakild on võimeline enda hulgast üles leidma ja toetama sangareid, ehk kui öelda rahvakeeli — head sportlased, te olete oma eluajal saanud käilakujudeks, nendeks, kelle poole kõik suunavad oma pilgud, teie järgi tuntakse igas sadamas seda väikest Eesti laeva.

Head saalisolijad, ma palun ühte aplausi kõikidele nendele sportlastele, kes Eesti riigile au ja kuulsust on toonud. (Aplaus.) Aitäh!

Rohkem ma ei taha oma kõnet jätkata n.ö. pidulikus stiilis, vaid räägiksin asjast.

Aga enne tahaksin käivitada ühe slaidiprogrammi. See programm on kui üks eestlaste aruanne viimaste aastate tegemistest ja toimetamistest, nende inimeste tegemistest ja toimetamistest, kes meie riigile on rahvusvahelist tuntuust ja tunnustust kogunud. Kahe kongressi vahele jäänud aja kõige olulisemaks organisatsiooniliseks tulemuseks tuleb lugeda ilmselt seda, et eelmisest kümnendist ehk nõukogude ajast pärit tsentraliseeritud spordijuhtimise mudel on asendatud teise, n.ö. detsentraliseeritud mudeliga, ja juba Eesti Spordi Hartas kirjeldatud skeem sportlane - klubi - alaliit toimib täna. Ja võib ilmselt rahuloluga tõdeda, et pärast seda, kui alaliidud on koondunud Eesti Olümpiakomitee alla, on üks riigi riigi haldusalas olev valdkond tegelikult lahtiriigistatud. Kogu spordielu sisuline juhtimine on koondunud Eesti Olümpiakomitee juurde või kätte ja koos sellega ka sisuline vastutus.

Samas tahan ma loota, et nii tänased Eesti Olümpiakomitee juhid kui ka alaliitude juhid mõistavad, et ka selline detsentraliseeritud mudel võib sisaldada endas liigse tsentraliseerumise ohtu, ning et nad jätkavad Eesti spordi terviksüsteemi ülesehitamist selliselt, et keskele kohale jääb spordiklubi koos klubi juurde koondunud treenerite ja sportlastega. Ka soovitaksin ma üheksa korda mõõta ja üks kord lõigata, enne kui hakatakse lõplikult kokku painutama horisontaalseid ja vertikaalseid sidemeid spordiklubide vahel. Vertikaalsete sidemete all pean silmas klubide ühinemist alaliitudeks ja nii-öelda spordialakeskset juhtimist. Horisontaalsed sidemed kujutavad minu jaoks endast piirkondlike spordiliite ning maakondlikke spordiliite.

Minu tagasihoidlik arusaam asjadest ütleb, et täna tuleb liikuda kahes küll mitte vastandlikus, kuid eesmärgilt väga erinevas suunas. Spordialaliidu keskseks vastutuseks peab ennekõike jääma vastutus spordiala arendamise eest ja kõrgemaks sihiks medalid olümpiamängudelt, maailma- ja Euroopa meistrivõistlustelt. Tulemusele orienteeritud ning võistlussporti väärtustav alaliit ei peaks täna ja homme veel omi ressursse, see tähendab inimesi ja raha killustama laiu masse kaasavate eesmärkide täitmiseks.

Sotsiaalsest aspektist vaadatuna me kõik teame, milline on olukord täna narkomaania ja sellega kaasneva kuritegevusega. Igavusest ja motivatsiooni puudumisest, ka võimaluste puudumisest tingitult on pishuligaanide ja füüsiliselt nõrkade noorte olemasolu probleem, mis tippspordi arendamisest veelgi tähtsam. Ehk teisisõnu, julgen oma isikliku nägemuse põhjal kinnitada, et tervise ja koolispordi areng on täna see, mis väärib suuremat tähelepanu. Eesti on küll oma territooriumilt väike, aga nende küsimuste juhtimine kaugemalt kui omavalitsuse tasandilt ei ole efektiivne.

Tõsi, vahendid peavad täiendavalt tulema ka riigilt. Aga otsustamine nende vahendite kasutamise üle peab järgima subsidiaalsuse printsiipi. Tahan sellega öelda, et tervise- ja

rahvasport, piirkondliku tasemega spordiüritused, mis ennekõike soodustavad tervete eluviiside propagandat, peavad olema piirkondlike ja -maakondlike spordiliitude vastutada. See tagab jätkuvalt kohalike omavalitsuste ning omavalitsusliitude seotuse kohaliku spordielu edendamise. Ehk teisisõnu: vastutama peavad need, kes kohapeal sellesse ametisse võetud. Veel kord: teades, et spordil ning eriti noortespordil on kõige võimsam preventiivne mõju selliste asjade vastu nagu narkomaania, kuritegevus ja nii edasi, tuleks igati arendada kohalike maakondlike spordiliitude koostööd kohaliku omavalitsusega või ka nende liitudega ja nende kaudu maavalitsustega elik seega ka riigiga.

Täna tajub Eesti riik selget vastutust selliste sotsiaalsete küsimuste ees nagu logardlus ja juba mainitud narkomaania ning kuritegevus. Riik tajub oma vastutust nende küsimuste lahendamises ja selle vastutuse delegeerimine ainult kolmanda sektori kätte oleks ennatlik, et mitte öelda ohtlik. See, kuidas riik täna oma vastutust tajub, ei väljendu võib-olla kõige paremini arvudes, mis peaksid iseloomustama spordile eraldatavaid summasid. Aga mõned positiivsed näited on võimalik tuua ja tahaksin siinkohal teha seda selliselt, et ma ei hakka rääkima üksiknäidetest, vaid kirjeldaksin pigem teatud programme või protsesse, mis peaksid olema omased selle kongressi järgsele ajale.

Suuremaks ülesandeks on tagada Eestit katva ja sportimist võimaldava infrastruktuuri loomine ning arendamine. Infrastruktuur — see tähendab staadionid, spordisaalid, ujulad, terviserajad või ka tervisespordikeskused.

Tänaseks on välja töötatud - ja mulle tundub, et järgmise nelja aasta jooksul ka täiesti realselt täidetav, nii-öelda kolme laine investeringute põhimõte. Alustaksin jällegi endale kõige südamelähedasemast ehk kolmandast lainest, mille vaibudes peaksid kõik gümnaasiumid ja suuremad koolid olema varustatud kaasaegse universaalse spordisaaliga.

Võtmeküsimusteks selliste saalide rajamisel on kaine mõistus, kohaliku omavalitsuse kaasfinantseerimisvõime, haridusministeeriumi soov tulla asjaga kaasa ja omavalitsusliitude eelistused ehk prioriteedid. Kui nimetasin üheks võtmeküsimuseks kainet mõistust, siis pidasin silmas seda, et koolivõimla, mis peab olema avatud ka kohalikule elanikkonnale, ei tohi olla üle mõistuse kallis. Maksumus üle 25 miljoni krooni on koolivõimla puhul kurjast ja meenutab olukorda, kus nõõbi külge õmmeldakse kuub, ja mitte vastupidi. Tulemus võib olla hoopis see, et kolmanda laine vaibumist saab loota alles ülejäärmiseks kongressiks. Alles siis, kui kohalik omavalitsus suudab lisada ehitusse 30% omavahendeid, on see ülesanne täidetav.

Teine laine kujutab endast jõudu, mis jätab võimsa jälje igasse maakonda. Kui tavaarusaam ütleb, et mida suurem laine, seda enam hävitab, siis spordijuhid on andnud sellele lainele ülesehitava tähenduse. Täna on selge eesmärk varustada kõik maakonnad ühe tervisespordikeskusega, pallimängudele orienteeritud spordisaaliga, ujulaga ja maakondliku keskstaadioniga.

Et see eesmärk oleks täidetav lähema kümne aasta jooksul, tuleb siin lisaks riigi ja kohaliku omavalitsuse vahenditele kaasata ka erakapital. Tuleb teha suuri jõupingutusi, et paljuräägitud PPP mudel — Public Private Partnership — ka tegelikkuses tööle hakkaks. Nagu nimigi ütleb, peab siin tegemist olema partnerlusega. See omakorda peaks tähendama, et ka partner nimega Private võtab enda kanda kulud ja riskid. Tänane praktika on selline, et kõik kulud ja riskid võtab esimene P enda kanda ja kasumi ja au saab teine P ehk Private. Kutsuksin siin kõiki ettevõtjaid looma selline PPP mudel, kus vähemalt 25% kuludest jääks Private'i ehk kinnisvaraarendaja poolele, ning 75% kuludest kataksid riik ja kohalik omavalitsus.

Mudel oleks siis selline, et kinnisvaraarendaja ehitab valmis ujula või spordisaali ning Public - pool garanteerib pikaajalise tellimuse kaudu sissetuleku, mis kataks finantseeringutest 75%.

Nüüd räägiksin esimesest lainest, mis üle karide jõudes hakkab juba vaibuma. Esimese laine tagajärjel on meil olemas oma esindustaadion Kadriorus, jalgpallistaadion Lillekülas,

pallimänguhall Rocca al Mare ja ujula näiteks Tartus. Siin on suuri teeneid kahel omavalitsusel, Tallinnal ja Tartul, aga ükski neist objektidest poleks valminud, kui riik investeeringu või tegevustoetuse läbi poleks riiklikku raha sisse pannud, kas siis otse või läbi klubide.

Nüüd veel korraks tagasi teise laine juurde. Teise laine üheks eesmärgiks on olukord, kus igas maakonnas on vähemalt üks tervisespordikeskus, mille olemasolu eest peaksid võrdset hea seisma maakondlik ja piirkondlik spordiliit ning vastavad omavalitsused ja nende liidud. On ju tervisesport ennekõike kohalike omavalitsuste vastutada. Et seda ülesannet neile kergemaks teha, on riik planeerinud vähemalt neli aastat iga maakondlikku tervisespordikeskust toetada a 500 000 krooniga. See programm käivitub järgmisest aastast.

Räägiksin natuke ka nn. pehmetest asjadest. Nagu mu eelnevast jutust võis järeldada - hindan ma väga oluliseks seda, kuidas edeneb meie tervisesport. Et spordivõimalused oleksid kättesaadavad igale inimesele, sõltumata tema varanduslikust seisust, peavad omavalitsused ja riik üheskoos kindlasti suurendama eraldi tervisespordile. Tuleb kinni maksta väiksema sissetulekuga inimeste juurdepääs jõusaalidele, ujulatele, pallimängudele.

Aeg ei võimalda mul rääkida teemal sportlaste ja treenerite sotsiaalsed garantiid. Küll tean, et see teema on arutlusel sportlaste ja spordijuhtide hulgas ning leiab kindlasti ka lahenduse.

Kindlasti jääb nüüd teile keelele küsimus — või ka etteheide —, et ma ei rääkinud spordi riikliku rahastamise madalast tasemest. Ei rääkinud ka spordi ja kultuuri rahastamise ebavõrdsest suhtest. Viimase kohta ütlesin küll niipalju, et ümberjagamise kultuuriministeriumi sees oleks ebaõiglane, ja seda on ilmselt mõistnud ka kõik need kas endised või tänased spordiinimesed, kes istuvad riigikogus. Täna on ennekõike vaja tuua juurde vahendeid — nii sporti kui kultuuri, mitte neid ümber jagada.

Pärast seda, kui Eesti riik on saanud kutse nii NATOsse kui ka Euroopa Liitu, võime me tunda, et pool riiki hakkab valmis saama. Teine pool on vaja üles ehitada. Esimene pool tähendas rahvuslikku kokkulepet. Täna võiks mõelda uuele rahvuslikule kokkuleppele. Selle kokkuleppe sisu ja mõte võiks olla see, et oluliselt — et mitte öelda järsult — tuleb tõsta kulutusi kultuurile, sealhulgas spordile, haridusele ja teadusele.

Aitäh!